

SOCIALE VERHOUDINGEN IN DE DIERENWERELD

(Vervolg van blz. 82)

Bij vele, misschien de meeste in horden of roedels levende dieren komt een verschijnsel voor, dat men het best kan aanduiden door het woord „solitairisme”, hetwelk ondubbelzinnig aangeeft, wat bedoeld wordt. Het bestaat daarin, dat enkele individuen en wel altijd oude, meestal van het mannelijke geslacht — ofschoon het ook voorkomt, dat oude, gelte (onvruchtbaar geworden) wijfjes op die wijze leven — in stede van volgens den regel zich bij een troep aan te sluiten, eenzaam door de wereld gaan. Aan dit feit knoopt men de voorstelling vast, dat dergelijke sologangers door de gemeenschap, waartoe zij behoord hebben, zijn uitgestooten, dan wel, eertijds daarover „geheerscht” hebbende als aanvoerder, die plaats hebben moeten inruimen voor een jongeren mededinger, toen zij, door hoogen leeftijd minder weerbaar geworden, in een tweekamp met den laatste het onderspit delfden. Deze solitaires — zoo is het volksgeloof verder, dat zelfs wordt aangehangen door menig jager van onverdachte deskundigheid — zijn alle bijzonder slecht geluimd en zeer agressief en vallen ook den mensch aan zonder de minste uittarting.

Wat valt er van dit alles te gelooven? De solitaires bestaan, dat is geen fabel. Maar dat zij *altijd* onttroonde tyrannen zijn, is niet juist, ofschoon het natuurlijk *wel eens* het geval zal zijn. Van olifanten is het door geloofwaardige en voldoende critisch aangelegde personen geconstateerd — ten minste in Voor-Indië en Ceylon —, bij apen heeft schrijver dezes zelf ééns iets bijgewoond, wat heel sterk deed denken aan zoo’n homerischen strijd om de „vorstelijke waardigheid”, die in dit geval neerkwam op het uitoefenen van „le droit seigneurial”. De naaste aanleiding was nl. het in verzet komen van een jaloersch, groot, sterk en zwaar gewapend mannetje tegen de vrijheden, die de oude patriarch zich jegens zijn wijfje veroorloofde. De wettige vorst kreeg een fameuze rammelings, reeds betrekkelijk spoedig nadat het duel was begonnen en ruimde hinkend het veld. Zijne voormalige onderdanen, die te voren stil en zwijgend hadden toegekeken — wat voor apen eene buitengewone prestatie is — lieten na afloop van den strijd deze passieve houding varen en hoonden door woord en gebaar den ouden tyran, wat hij gelaten onderging. Verder deed men hem echter niets, ook niet zijn overwinnaar, van wien hij echter op een eerbiedige afstand bleef. Hij scheen besloten zich te onderwerpen en bij zijn volk te blijven, blijkbaar in het idee, dat hij ook na zijn „aftreden” als monarch toch in elk geval onder hen nog een belangrijke politieke rol zou blijven spelen. Dat bleek eene misrekening te zijn, want toen hij kort daarop zich wilde tegoed doen aan een volkomen wettig verworven versnapering, werd deze hem insolent uit de vingers gegrist, niet door den nieuwen souverain, die op dat oogenblik heel wat anders te doen had, nl. bezig was met juist datgene, wat hij zijn voorganger zoo kwalijk genomen had, maar door een nietigen kwajongen, die nog niet droog achter zijn ooren was en stellig niet tegen hem opgewassen. Dat scheen hem toch wel wat al te kras en dus maakte hij aanstalten om den vlegel mores te leeren, maar deze zocht een toevlucht in de nabijheid van den nieuwen radja, die zich dadelijk met het geval bemoeide en zijn reeds eenmaal overwonnen tegenstander eene tweede afstraffing gaf. Toen trok de laatste zich een eind weegs uit den troep terug en een paar dagen daarna was hij geheel verdwenen. Verwisseling van individuen

was bij deze waarneming uitgesloten; de weggejaagde tyran was nl. wegens verschillende lichamelijke eigenaardigheden duidelijk kenbaar. Echter had het voorval plaats in een der bovenbedoelde apenkoloniën bij eene heilige bron, dus niet bij een in den strikten zin van het woord in het wild levenden troep.

Dergelijke voorvallen kunnen echter stellig niet gelden als norm voor alle getroeft levende dieren. Bij herten b. v., bij welke het in gezelschap leven niet verder gaat dan het „eigendomsrecht” over een harem, zal de zaak wel vaak zóó toegaan, dat de uit het genot van dat recht gezette een ander roedel zoekt, om op zijn beurt den pasja daarvan te verdringen. Daar nu physiek overwicht van zooveel onberekenbare factoren, soms van voorbijgaanden aard, afhangt en dus de overwinnaar van heden reeds morgen wellicht weer kamp moet geven aan zijn verdreven rivaal of aan een anderen mededinger, zal vermoedelijk bij de *Cervidae* de verovering van een huiselijken kring wel zoo’n tijdelijk karakter hebben, dat het feitelijk niets anders is dan een soort van stuivertje wisselen, waarbij de weerbare herten van een bepaald revier elkander telkens opvolgen als cavalier seul bij eene bepaalde groep van dames. Slechts vallen daarbij permanent uit in de eerste plaats de zeer enkele, die door een stoot van een tegenstander sneuvelen — meestal poetst de zwakkere lang te voren den plaat — en verder degene, die, terwijl het abele gezelschapsspel steeds voortgang heeft, ten offer vallen aan andere vijanden: tijgers, panters, wilde honden of stroopers. Jagers niet, want gedurende de bronst en zelfs veel langer is, op Java althans, de jacht op herten gesloten.

Wat verder de wilde zwijnen betreft, hierbij heeft men rekening te houden met het bovenaangehaalde feit, dat gedurende het grootste gedeelte van het jaar de volwassen dieren van verschillend geslacht gescheiden van elkander leven. Het kan gebeuren, is zelfs volstrekt niet zeldzaam, dat twee of meer zeugen, ieder met haar progenituur van verschillende trappen van wasdom, zich te zamen voegen tot een grooten troep, terwijl de weerbare evers hun eigen gang gaan, ofschoon ook wel somtijds zich onderling vereenigend in twee- of drietallen. Ook is het niet absoluut uitgesloten, dat een volwassen mannetje zich eenigen tijd bij een damesgezelschap ophoudt zonder bepaalde matrimoniaale bedoelingen. Alleen loopende mannetjes zullen nochtans vaker worden aangetroffen dan dito zeugen; doch dit zijn bij lange na niet alle „solitaires”. Deze laatste zijn zeer groote, oude en in den regel zwaar van geweer voorziene evers, bij den eersten aanblik waarvan reeds de onhoudbaarheid blijkt van de theorie, dat zij alle door de jongere, veel minder massieve en daardoor ook minder weerbare mannetjes, die zich vaak bij de wijfjes ophouden, zouden zijn „uitgestooten”. Die kerels van stavast, die wel eens de sporen met zich omdragen van een eervol bevochten overwinning op „Shere Khan” (den koningstijger in RUDYARD KIPLING’S „The Jungle Book”) laten zich heusch niet door den eersten den besten vier- of vijfjarigen snoeshaan van huns gelijken op zijde dringen. Maar de quaestie is, dat oudere evers geheel *vrijwillig* zich „uit de politiek” terugtrekken.

Nu de quaestie van het offensieve karakter der sologangers. Voor de olifanten is sedert lang uitgemaakt — ook door bovengenoemden SANDERSON —, dat die kwaadaardigheid tot het rijk der fabelen behoort. Wel komt er onder die eenzamen nu en dan een *enkele* voor, die een schrik wordt voor de landstreek, waar hij zich ophoudt en in kwaadsappigen euvelmoed alles en ieder attakeert, dien hij op zijn weg ontmoet. Dat zijn de gevaarlijke „rogues”, die vermoed worden te lijden aan wat bij menschen heet „querulanten waanzin”. De niet-agressieve solitaires onder de

slurfdragers zijn wel eenigszins berucht voor hun vernielzucht. Deze wordt echter verklaard door de omstandigheid, dat zij door ervaring wijs geworden, onmiddellijk in de peiling hebben, wanneer er zonder veel gevaar een goeden slag te slaan is in de aanplantingen van den nijveren landman, terwijl de in horden levende jongeren eenerzijds schuwer van aard zijn (daaronder zijn ook wijfjes, die de zorg hebben over jongen) en anderzijds juist wegens hun gezamenlijk optreden minder in staat zijn *ongemerkt* de menschelijke nederzettingen te naderen.

Eigenaardig is het, dat ook bij de wilde zwijnen de oude solitaires de grootste vrijmoedigheid aan den dag leggen en b.v. hier op Java zich 's nachts wel tot midden in de kampoengs wagen, wat de andere niet zoo licht zullen doen. Wat hun „aanvalligheid”, d.w.z. hun lust tot aanvallen, betreft, ongetwijfeld zijn er, die onaangename karakterplooien hebben, maar ze zijn zeer zeldzaam. Maar ook hier moet men in het oog houden, dat een oude solitair, die in zijn lange leven geleerd heeft, dat de tweebeens als algemeenen regel een vrij onschadelijk wezen is, dat meestal voor hem uit den weg gaat — iets wat zijn jongeren nog hebben te leeren —, heel vaak een soort van gemoedelijke minachting aan den dag legt jegens den tegen het vernielen van zijn oogst protesteerenden boer — en zijne canine steilooeren — en hem, wanneer hij in het vuur van zijne verontwaardiging zich niet tot schelden bepaalt, maar zoowaar aanstalten maakt hem te lijf te gaan — met een piek —, bedaard afwacht, bijwijze van tijdverpoozing kletterend met het geweer. Als dan de brave mensch zich door dit machtsvertoon laat overtuigen van zijn ongelijk en retireert — wat bijna steeds het geval is —, laat solitair hem geheel ongemoeid. Kan men dat nu agressief noemen?

Hij tracht die kalme manier van overreding ook wel eens toe te passen tegenover jagers, d.w.z. in streken, waar de knal van het geweer geheel of zoo goed als onbekend is. Want waar de donderbus een vaak voorkomend natuurverschijnsel is heeft hij drommels goed het daarmede gepaard gaande risico leeren onderkennen, soms wel aan den lijve. Maar laat ons bij het geval blijven, dat hij ook tegenover „Nimrod” eene insolent kletterende houding aanneemt. Wel, ook dan heeft hij niet zelden succes, omdat de met rede begiftigde mensch gaat overdenken, dat met soms falende contra-argumenten in zijn vuurroer, van *zijn* kant het risico ook niet geheel weggecijferd kan worden. Er zijn, gelukkig voor het wild, ook onder hen, die zich martiaal tooien met een gevaarlijk instrument, waarvoor vele rustige burgers huiveren, ook voorzichtige zakenlui, die alleen durven als ze algeheele zekerheid hebben. Maar het loopt ook wel eens anders af met vermete zwartkielen, die nimmer een meester boven zich erkend hebben. Wat eigenlijk jammer is. In zoo'n geval helpt het kletteren van de houwers tegen de aanzetters den vermetelen niet en zelfs niet het „aannemen”, d.i. wat dichters noemen het „oprapen van den handschoen” en hetwelk bestaat in een stormloop tegen den vijand, hoofd omlaag, het geweer gereed om toe te slaan. Een klein stukje lood slechts met achter zich een vuurstraal, kan dat élan echter breken en den dappere een luchtsprong doen maken die, ook in letterlijken zin, een salto mortale is. Dan neemt de overwinnaar, als hem het hart op de rechte plaats zit, den hoed of zonnehelm af voor wat eens was een prachtig dier, een viervoetig edelman, die tot het laatste toe getrouw bleef aan zijn riddereer.

De nuchtere lezer zal dit wel wat overdreven vinden. Maar er gaapt een wijde kloof van misverstand tusschen den jager en hem, die het niet is.

J. OLIVIER.